

Pedagogicko-psychologická diagnostika v práci učitele

Ústní a písemná zkouška

Jana Kratochvílová

Cíle

1

Seznámit se s možnostmi otázek a odpovědí při ústním zkoušení.

2

Seznámit se s postupem při plánování ústní zkoušky

3

Seznámit se s pozitivy a negativy ústní zkoušky

4

Uvědomit si význam sebereflexe zkoušení

Ústní zkouška

„Rozvinuté odpovědi na otázky učitele“

Otázky učitele při ústní zkoušce

- **Otázky různé hloubky**
- **Otázky různého zaměření** – reprodukce poznatků, definice pojmů, vyjádření vztahů, hodnotících posouzení...(různá kognitivní náročnost)
- **Otázky otevřené, uzavřené**
- **Otázky v podobě problémových úloh**

- **Volné odpovědi** – žák odpovídá na širokou otázku vcelku, učitel nezasahuje, analyzuje obsah dle předem stanovených kritérií, která by měl znát i žák.
- **Plánovitě řízené** – dílčími otázkami učitele. Zkouška sleduje zvládnutí struktury učiva, řešení problémových úloh, aplikaci. Zaměření na celek i části. Umožňuje učiteli jít do hloubky osvojení učiva.
- **Kombinované odpovědi** – první část zkoušky volné samostatné odpovědi, další část řízena podle potřeby.

Plánování ústní zkoušky

- **Formulovat cíl zkoušky**
- **Stanovit si scénář otázek (i možných odpovědí)**
- **Sledovat správnost, přesnost, srozumitelnost otázek**
- **Zamyslet se nad úrovní zkoušeného – taxonomie : nejen poznatky, ale i pochopení, aplikace, analýza, syntéza, hodnocení**
- **Otázky seřadit od nejsnadnější po nejobtížnější**
- **Maximálně 10 minut času**

- **Pozor, platí: žák ví, z čeho bude zkoušen, jak a jak bude hodnocen!**

Na co dát pozor?

- Sledovat vědomostní struktury i celek – poznání v systému a v souvislostech. Nezůstat na povrchu.
- Ústní zkouška může být spojena s praktickými činnostmi – kresba, montáž, demontáž, řešení úloh...
- **Vyjít vstříc žákům**
 - možnost „nebýt zkoušen“
 - být zkoušen v lavici
 - vzít si židli
 - kooperativní skupinová zkouška

Pozitiva ústní zkoušky

- Osobní kontakt mezi učitelem a žákem
- Bezprostřední okamžité obousměrné reakce
- Rozvoj myšlení
- Rozvoj vyjadřování

Negativa ústní zkoušky

- Často chudá myšlenková struktura (viz Bloomova taxonomie – často zaměřena na poznatky, fakta...)
- Velká časová náročnost
- Nezapojení ostatních žáků
- Subjektivita hodnocení, nízká míra objektivity
- Nejsou formulována kritéria pro hodnocení
- Strach, stres
- Nerespektování indispozice žáka
- Handicap pro děti s vadou řeči...(nesprávná výslovnost, kóktavost...)
- Učitelova indispozice

Sebereflexe ústní zkoušky (videozáznam)

- Co bylo tématem a cílem zkoušky?
- Měla zkouška nějakou myšlenkovou strukturu? Kolik otázek zkoušky zjišťovalo jen zapamatování informací?
- Jak byly formulovány otázky zkoušky? Byly dostatečně srozumitelné, přesné, jednoznačné a pro žáky dosažitelné?
- Byla zkouška pro žáky zajímavá?
- Měla zkouška obtížnostní gradaci?
- Dodávala zkouška slabším žákům odvalu, nebo je odrazovala? Zvyšovala jejich sebedůvěru? Mohla spíše zlepšit, nebo spíše zhoršit vztah žáků k předmětu?
- Kolik času zkouška potřebovala a kolik informací poskytla učiteli?

Odovědi na otázky či jiné zadání učitele v písemné, grafické podobě:

- Písemné – slovem, větou, diktátem, volným textem, vytvářením projektů, řešením problémů...
- Písemné – číslem, počítáním, matematickým důkazem s uvedením postupu, tabulkami
- Grafické – schematická kresba, obraz, výkres, mapa pojmů
- Kombinované

Typy písemných zkoušek

- **Časově nenáročné** – „Pětiminutovky“

postihují spíše vědomosti, zejména mechanické (násobilka, letopočty...)

- **Časově náročnější** – 15-30 minut

postihují systémy i struktury poznatků

Pozitiva písemné zkoušky

- Časová úspora – více žáků najednou
- Umožňují zařadit úlohy rozličného charakteru (porozumění, aplikace, analýza, hodnocení, syntéza, ...)
- Poskytují zpětnou vazbu učiteli o úrovni zvládnutí a pochopení
- Vyhovují více žákům s obtížemi při komunikaci

Negativa písemné zkoušky

- Nejsou-li kritéria - subjektivita hodnocení
- Časté a neohlášené
- Umožňují podvádění
- Pro některé žáky nepostačující čas
- Nepochopení zadání
- Žáci se SVP v nevýhodě

Co je třeba si uvědomit?

- Akcentuji při zkoušení pamětné učení, nebo porozumění a praktické používání?
- Akcentuji znalosti deklarativní, nebo procedurální a kontextové?
- Akcentuji používání znalostí ve standardních situacích, nebo přenos do nových situací?
- Využívám ústního a písemného zkoušení pouze sumativně, nebo formativně?
- Kvantita známek?

Zásada ústního a písemného zkoušení:

Zkoušíme to, co jsme naučili!!!

Ústní a písemná zkouška

- Literatura:
- Mareš, J. (2001). *Psychologie pro učitele*.
- ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001.
- MOJŽÍŠEK, L. a kol. *Teoretické otázky pedagogické diagnostiky*. Praha: Academia, 1987.
- KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. *Školní didaktika*
- *Pedagogická diagnostika 93. Sborník referátů z mezinárodní konference*. Ostrava: PdF, 2003.

Pedagogická fakulta
Masarykovy university v Brně
Katedra pedagogiky

**Děkuji za pozornost a přeji krásný
zbytek dne ...**

Pedagogická diagnostika

Doc. Mgr. Jana Kratochvílová, Ph.D.